

דיבר ברומאנטיזציה, אלא ניגש בצורה מעמיקה לחיים שאותם הוא חי פה.

בפאריס שאתי לבקר פעם אצל חברי ומצאתי ספרים בעיברית שגורקו לפתיהאשפה. היה שם ספר של ברנר. אני לא הכרתי, עד אז את י.ת. ברנר. זה היה לא רחוק מהפלעצל. לקחתי את מעבר לגבולות הביתה, ונדהמתי. למחתי גיליתי שהוא אנארכיסט, מחזאי בעל תכנים אירופאיים שאם היה כותב בצרפתית או באנגלית, היה נחשב כיום כאחד הקלאסיקונים. קודם ידעתי רק שיש רחוב על שמו. במחזה ראיתי את הפוטנציאל מהבחינות החברתית תית והאידיאית, ושמרתי בליבי את המחזה הזה. אחרי הפסקת זה מסתובב פני אלי מהבימה, ושאלו אם אני רוצה לעשות איוה מחזה שלי. אמרתי לא. שאני רוצה לעשות עיבוד של ברנר. הם מיד הסכימו, מפני שלא ידעו מה זה, ושמחו מאד. מאוחר יותר הם ראו פיתאום והבינו מה שאני הולך לעשות עם ברנר, ולא רצו להציג את זה. עשיתי מאבק ציבורי, ומאחר שזה היה י.ת. ברנר, הם לא יכלו לסגת. הם נאלצו להציג, ואחרי-כך הם הורידו את זה — ציפורני ופינקל. מצחק שעד היום הם מתפארים בהישג של מעבר לגבולות כהישג האמנותי הגדול, "שלהם". רבתי איתם בצורה קיצונית, ואפילו לא על מחזה שלי, ואז נסגרו עלי דלתות הבימה. חזרתי לגונותי-ההתחלה.

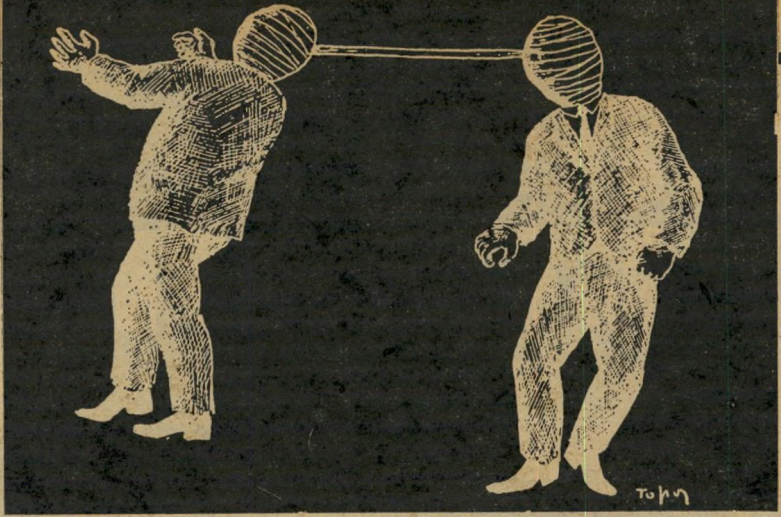
זאת החברה שממנה אני

שואב השראה

באותה שנה לקחתי קבוצה של צעירים, ועבדתי איתם על הגולם. לקחתי ארבע שורות של האגדה, ובניתי על זה מחזה של שעה, שהמילים בו היו מועטות. השתמשתי בבלוקו-פאסטיק שהתגשגש ארבעה מטרים, ומי לאגו אותו בתנוון. דיברנו בשפת-לוגיקה, סינוסים וקוסינוסים. הלכנו אותו כמו רבי, והוא הסתובב עם סרגל-חישוב לוגריתמי. המילהמת מסביב היו אלקטרוניקה, התימאטיקה והיה שם הסוגד לנשק הופך עבד נשוק. כלומר: הגולם הוא בתוכנו. יצאנו עם הגולם לפסטיבל אינטר-דראמה בברלין. הקהל בברלין של 1971 מחא לנו כפיים משך שלושת-יבועי-שעה. היו ויכוחים. הגרמנים שאלו אם המחזה מייצג את המצב בישראל. כאשר חזרנו ארצה לא ננתה עיריית תל-אביב שהמחזה יוצג בתל-אביב. כך שהוא הוצג פעם אחת, וכחוק-לארץ — וזו אחת הדוגמאות הבולטות של השיטה.

החשיח התחלתי ב'72. קראתי את הספר של גרשום שלום, שגורא הצחקי אותי. הספר הוא עבודתי מחקר אדירה ללא כל השראה. דרכו יכולתי להגיע לחומר.

הרובע היהודי של פאריס.
על עיבוד ובימוי מעבר לגבולות של י"ח ברנר בהימיה, זכה מונרי בפרס, במאי השנה.

טופור: "אתה משוגע?"

ראיתי שיש שם חומר-נפץ. חומר תיאטראלי בצורה מדי הימה. אחרי-כך קראתי מחזות שנכתבו על שבתאי צבי. מידד שיף ופנחס שדה כיוונו אותי לחומר בנושא. במחזה המשיח רציתי למצוא ממה ומאיה תכנים מורכבים החיים שלנו כאן. כתבתי את הגירסה הראשונה של המשיח עם הרבה שגיאות וטעויות, אבל אני חושב שכתבתי אותו ב"השראה" למרות שהכתיבה נמשכה כחודשיים. אף תי אטרון לא רצה לקבל את זה. לקחתי קבוצה של מי שבא לי, והאדם שעור לי בהפקת הגירסה הראשונה של המשיח היה הילל קוק, שתרם 5000 לירות.*

אחרי המשיח יצאתי פעם שנייה עם אשתי ועם הילדים לפאריס. עם 300 דולר בכיס. הרגשתי שאני כך אדם גמור, שרוצים לרצוח אותי כאמן. הייתי מוכרח לבסוע מפה. באותה תקופה הוצג זה מסתובב בצרפת כבר קרוב לשנתיים. זה עור לי מאד מבחינה כספית. בפאריס התי חלתי לכתוב את יומן נוכחות, שהוא קיטע-פרוזה שונים המתארים את כל מה שחיייתי.

ואז פרצה מילחמת יוסי-הכיפורים. הצגתי את המטרו האדום. הייתי אז אדיש גורא. רציתי לאכול את הקירות כשפרצה המילחמה, מפני שבארץ השתייכתי לאני שים שהזחירו מפני העומד להתרחש, ואמרו עלינו שאנחנו "עוכרי ישראל". וזה הביא אותי לזעם, ועוד פעם הבנתי שמקומי הוא אדירוק בארץ. שזאת החברה שממנה אני שואב את השראתי. עם הטוב והרע. כאשר שבתאי לארץ באונייה אמרתי לעצמי, כמו דאנשה, שכתב בהתופות: "כאשר אתה בא לכאן, תשאר את כל התקוות." לא הייתה לי יותר אשלייה, והיה ברור לי לקראת מה אני

הנוסח המתוקן של המשיח נקבע עליידי מנהלו האמנותי הקודם של הבימה, יוסי יורעאלי לרפרטואר של השנה, והוסר מהתיכנון עליידי מנהלו האמנותי החדש של התיאטרון, שלמה ברשביט.

הולך. כעבור כמה זמן התחלתי לכתוב את מושל ריחו, והסיפור ידוע.

תיאטראות מלאי פרוזטים

בתיאטרון שלו אני חותר לסינתזה בין גרוטובסקי הפולני לליווינג תיאטר. מהאה-תרבותית עם אטאיוגא וסיגופים. לטכסט הכתוב נשמרת החשיבות העליונה. אני שואף לשלב את התנועה עם הדיבור בתיאטרון. אין לי יותר תסביכים של תרבות או של השפעות. למשל, בחושל מושל ריחו נגעתי באנשים ובחיים הסובבים אותי. להביא אותם על הבמה, ולבדוק בריאליזם את החיים שלי ושל האלת. אבל לא מאפשרים לי לעבוד בארץ, אני נאלץ לעבוד עם להקת קטנות. שלושה או ארבעה שחקנים. נחמן בן-עמי שכתב, במעריב על מושל ריחו שהוא "טינופת קאמרית", איחל לי "שאשב במרתפים". אבל אני אנצח. אני יכול להיות הסנדלר הטוב עלי אדמות. אבל עם קרטון ולא עור אני לא יכול לעשות נעליים. אני מהווה סכנה תרבותית וכלכלית, ואם יתנו לי לעשות תיאטרון רב-אמצעים, אני מחסל את התיאטראות הציבוריים, מפני שהם מלאים בפרזיטים, ואני איש בודד. הם יילחמו בי עד-דובי דם. אבל אני מאמין בתיאטרון כצורך מלמטה, ושיש למי עורך את המערכת התיאטרונית בצורתה הנוכחית, ובעיקר כאשר התיאטרון הקיים הוא מכשיר בידי השלטון. אנשי משרד-החינוך והתרבות אינם טיפשים. איני מזלזל בהם. הם אויב אכזר. אלה אנשים שחונכו על אנשי פאנפילוב* ויודעים את ערכה של המילה המדוברת. התי אטרון מפחיד אותם יותר מאשר הקולנוע, מפני שעל הקרשים יש מגע עם אדם חי. מגע של אדם באדם.

בסיפורת העיברית כיום אין מרדנים גדולים, אלא רק ניצנים. אני מאמין שהמרדנים יופיעו. הרי אין לך מרד גדול יותר מאשר סיפורת. אדם שקרוב אלי מבחינה תמאטית הוא עמוס קינן, במחזותיו הראשונים, יחד עם זאת אני לא מבין את ס. יזהר ואת מה שהוא כותב. הוא משעמם אותי. מרדים אותי. 95 אחוז מהסיפורים בארץ, אין לי כל נגיעה אליהם. לא מעניין אותי מה הם כותרים, ומה התכנים שלהם. הצייר רולאן טופור (ראה ציור) אמר לי, כאשר שבתאי לארץ: "מה אתה, משוגע? תישאר איתנו פה. אתה נוסע לטרפי קולקטיבי." ואז הוא הוסיף ואמר מישפט של יהודי המפלעצל: "תיסע לשם, תהיה עד, תעשה את הכל למענך, ותספוג הכל למענך." הוא אמר לי דברים יותר קשים, וזו האמת. שהמקום הזה מדליק אותי, ואני מנסה להפיק בו את המכסימום האפשרי.

* א. בק, "אנשי פאנפילוב", שלושה כרכים בהוצאת הקיבוץ-המאוחד. ספר זה, הון בתפקיד הפוליסטרוק בצבא האדום, במהלך מילחמת-העולם השנייה, שימש ספר-כיס שימושי לקציני-התרבות של הפלמ"ח וצה"ל בימי ראשית המדינה.

תולעי תרבות

כמה מחברי ועדת-החינוך בכנסת החדשה עומדים לזמן את הגברת לאה פורת, שתמך בפניהם את אמות-המידה שעלי-פיהן היא פועלת בקביעת זכרים לוועדות השונות של המועצה-לתרבות-ולאמנות, המקציבות כספים לגופים שונים. בין האבסורדים שיהיה על הגב' פורת להסביר: הקריטריונים שלפיהם מונה ה"ר מנחם פרי, עורך כתבי-העת ס/קראת, לשמש בוועדה המעניקה הקצבות לכתבי-העת סיפורתיים, וחברותו בוועדה ה"רוכשת-ספרים של מחברים ישראלים עבור המועצה-לתרבות-ולאמנות. לטענת המבקר שים, קיים פגם-אסתטי ומישפטי בכך ש"מנחם פרי מקציב מענקים כספיים לכתבי-עת שבעריכתו, ורוכש ספרים מהוצאת ספרים שהוא משמש עורכה הבלעדי. בי הגיבו על תופעה זו, אמר משורר צעיר שספר-ביכוריו נרכש עליידי פרי: "מה יש — הוא פרי השיטה" • ניסיון שנערך להפגיש את גבריאל מוקד (עורך עכשווי), יוסי קריים (עורך פרזוח), מנחם פרי (עורך ס/קראת) ולעקב בסר (עורך עיתון 77) על-מנת לגבש עמדה משר תפת על מוקדי-הסיפורת למהפך הפוליטי שעבר על החברה-הישראלית והשלכותיו על הסיפורת והתרבות, נכשל בשל סירובו של בסר להשתתף בה • רפרטואר התי אטרון הלאומי הבימה לשנת-התיאטרון ה"באה, מכיל את ההצגות: אדיפוס לי סופוקלס, המלט לזיליאם שקספיר ו-וויצק לגיאורג ביכנר (ראה) • מוגולוג) • שוחרי-התיאטרון בירושלים נדהמו ללמוד השבוע כמה משמות המכהנים בוועדת-הרפרטואר של החאן-הירושלמי ביניהם: ד"ר דן רונן (יועץ שרי-החינוך), אליעזר גלאזוב, שמואל הופרטי (נציג ל"ע בעיריית ירושלים, חגי אשד (לשעבר סופרו המדיני של דבר) אברהם אמיר, אהרון דישון, שאר-ישוב אלמגור ואחרים. הרכבה הממונה של ועדה זו, שאינו מייצג כלל את אישי התיאטרון והתרבות של ירושלים, הביא לתסיסה, שמארגניה עומדים לפרסם קול-קורא שיחולק בשערי החוץ, וישאל מדוע אין אישי-התיאטרון מובהקים כד"ר גרעון עפרת (מרצה לדראמה ישראלית בחוג לתיאטרון בירושלים), פרופ' אריה זקס (ראש החוג לתיאטרון בירושלים), הגב' ג'וים מילר ואחרים, משתתפים בוועדת-הרפרטואר של החאן •

מנחם פרי
יד נותנת — יד לוקחת

2029

מייסדי הצינות המדינית היו מריתם אנשירות וחזון, הווים והולמים, שראו בעצם רעיון המקמה של מדינה יהודית, כסיס ליצירת מדינת-על תרבותית שתרכז את היהודים מכל כנסות תבל, ותשמש כמרכז-רוחני ליהדות ולעולם כולו. ירושיהם של מייסדי-הצינות הינם תנוונים המנסים לעטר ונבותיהם המשוחים שמגיי מאכל בנוצות של תרבות, הדר ולאומיות-משיחית. כזה היה שריה-האוצר החדש שימחה ארליך, שעה שבא אל נשיא-המדינה לבקש את מסירת המנדט להקמת הממשלה החדשה לימלגתו, הליכוד, והצהיר קבל עם ועולם: "לראשונה אחרי 2029 שנה..." דומה שקביעה יומרנית זו היא פגיעה באלפים שנות תרבות יהודית, ותרבות שנוצרה בידי יהודים, שמשמעה המעשי הוא שלפני 2029 שנה לספירת שימחה ארליך נהרג, מן-הסתם אחרון הקנאים שהגנו על ירושלים הנצורה, ושהשר ארליך רואה עצמו כממשיך דרכם של הקנאים, תוך שהוא מתעלם מפרק היסטורי קטן של מורשת וערכים, וממייסר ועום של יהודים שיישאו מן הסתם בסיפרייה-היסטוריה גם לאחר תום תקופתו של ארליך. כונתי לאישים כמו: ר' גרשום מאור הגולה, רש"י, רבנו משה בן-מימון, שפינוזה, מנדלסון, פרץ סמולנסקי, י.ל. פרץ, איינשטיין, וולטר בנימין ועוד רבים אחרים, המשתיכים ליהדות אחרת שמר ארליך אינו משייך עצמו אליה במהלך 2029 השנים שחלפו מאז חורבן בית שני.

פרי השיטה

בניירוק ראה אור ספר תרגומים חדש משירתו של המשורר יהודה עמיחי, בתרגומו של המשורר הבריטי הנודע פד' יון, תחת כותרת, "אמן". מוסף הניירוק-טיימס בוק רוויו הקדיש עמוד שלם לשירת עמיחי, ופירסם את קינות למתים במילחמה שלו • מהדורה חדשה של הספר עור בעד עור מאת הסופר יצחק אורפז עומדת לראות אור בקרונו, הספר, שהינו בעל סידורת ריאליסטיים מובהקים וזכה בזמנו בפרס אשד ברש, הינו מן הספרים הבודדים המתארים את מציאות שנות המדינה הראשונות, בלא יפוך של ריאליזם-סוציאליסטי בסיגנון סופרי דור הפלמ"ח שהתמחו בתיאור אותה תקופה • חברת מטרו גולדווין מאייר עומדת להסריט ביוגרפיה רישמית של הסופר ארנסט המינגווי (למי צילצלו הפעמונים) על-פי סיפרה האוטוביוגרפי של אשתו, מרי •

Advertisement for 'ספריה' (Library) featuring a large graphic of a book and text promoting literary works and services.